

زنان

بنت الهدی صدر از تولد تا شهادت

فریبا انبسی

نویسنده کتاب «دختری از تبار هدایت»

یادداشت

شخصیت غریب

سیده نرگس حسینی

دیرگروه زنان

nhosseini93@chmail.ir

۱۹ فروردین ماه سالروز شهادت سیده آمنه صدر (معروف به بنت الهدی) و برادر او سیدمحمدباقر صدر است. بنت الهدی از زنان برجسته جهان اسلام است که متأسفانه کمتر به شخصیت او پرداخته شده است. زمانی که ما تصمیم گرفتیم که این شماره را با محوریت این شخصیت بزرگ تقدیم حضور شما کنیم متوجه این کمبود شدیم که کمتر کسی هست که به طور جدی به شخصیت او پرداخته باشد. باین حال امید است که مطالب این شماره کمک اندکی به شناخت بیشتر ایشان کند.

تنها می توان گفت
که بنت الهدی مانند
جده اش حضرت
زهرا (س) مظلوم
زیست، غریب
شهید شد و هرگز
کسی ندانست که
او در کجا دفن شده
است

در دهه اول ماه محرم الحرام ۱۳۵۸ ه.ق سیدحیدر در شهر کاظمین صاحب فرزندی شد که نام او را آمنه گذاشتند؛ مادر او ۱۱ بار باردار شد اما فقط سه فرزند داشت: سید اسماعیل ۱۶ ساله، سید محمدباقر ۴ ساله و سیده آمنه. سیده آمنه شش ماه داشت که پدرش را از دست داد. مرجع بزرگ شیعه که از دیارفت خانواده او به خاطر فقر و نداری تا مدتی در تنگنای معیشت قرار داشت. آمنه پایش را که به مکتبخانه گذاشت، چشمش به

۱۲ساله بود که مجله «مجمع» یا «جامعه» را نوشت و درباره آداب و رسوم، نوع پوشش و... در فرهنگ های مختلف نوشت و به دست زنان و دختران داد.

اشعار زیادی را از حفظ بود و از کودکی به سرودن شعر می پرداخت تا احساسات خود را بیان کند؛ سعی می کرد اشعارش بار دینی داشته و در مورد عشق به خداوند متعال و محبت اهل بیت (ع)، حج، نماز و... باشد.

با گذشت زمان مقاله های او هم غنی تر شد؛ وارد عرصه مبارزه های فکری و فرهنگی که شد مقاله هایش را با نام های مستعار «بنت الهدی»، «ام الولاء» و «آ.ح» چاپ کرد.

کم کم به داستان نویسی روی آورد؛ ساده می نوشت و پیام های دینی و اخلاقی را منتقل می کرد. جو آن روز عراق، سنگین و ملتهب بود؛ افکار مرجعانه بعضی از علما به گونه ای بود که خانم ها را از هرگونه فعالیت خارج از خانه منع می کرد و در واقع حصار می کشیدند و افکار آن ها کشیده شده بود. از طرف دیگر حکومت بحث هرگونه فعالیت مذهبی را زیر فشار عقاید ناسیونالیستی خود قرار می داد. در چنین اوضاعی آمنه صدر قدم پیش گذاشت؛ مقاله نوشت، داستان نوشت، مقدمه برای کتاب های دیگران نوشت

منقل ذغالی کنار اتاق افتاد که برای غلبه بر سردی هوا روشن شده بود؛ ترسید و به خاطر رویه رو نشدن با هرم آتش از مکتبخانه رو گرداند. سید محمدباقر تعلیم او را برعهده گرفت و تا پایان عمر به او درس آموخت طوری که آمنه در پایان عمر مکاسب را نیز پیش برادر آموخت. آمنه به قدری در تحصیل و تعلیم پیش رفت که زمانی که عایشه بنت الشاطلی از او پرسید: «شما از کدام دانشکده فارغ التحصیل شده اید؟» او گفت: «من فارغ التحصیل مدرسه خودمان هستیم!»

و... او به جای زر و زیورآلات و وسایل خانه، به دیگران کتاب هدیه می داد و آنها را تشویق به خواندن و نوشتن می کرد.

در نوشتن کلمه به کلمه داستان هایش دقت داشت. گاه لیستی از کتاب ها می داد تا دیگران آن ها را بخوانند، گاه اسم هایی با مدلول های دینی و تربیتی می نوشت که افراد آن را بر فرزندان خود می نهادند، گاه... و همواره دقت داشت پیام دین اسلام و تفکر شیعی را در کالبد داستان هایش بگنجاند.

او گروه نویسندگانی تشکیل داد که چهار عضو داشت؛ آمنه که آن روزها به او علویه بنت الهدی می گفتند، دکتر انتصار، ام تقی موسوی و حمیده، دختر ۱۸ساله ای که برادرش طلبه بود. این گروه داستان هایی بر مبنای تاریخ اسلام، نقش زنان در اجتماع و... می نوشت و در میان مردم منتشر می کرد.

نظام یعنی کتاب های علویه بنت الهدی و گروهش را مثل کتاب های سید محمدباقر صدر ممنوع اعلام کرد اما تقاضاها زیاد بود و بعد از چاپ اول مردم خودشان کپی کتاب ها را تهیه و منتشر می کردند و اگر هم خانهای مورد بازرسی قرار می گرفت آن ها را در باغچه پنهان می کردند؛ بنابراین تعداد چاپ کتاب ها هیچ گاه معلوم نشد!

جنگ و نقش ویژه و مشارکت آنها، مقاومت نظامی و فکری زنان. او همچنین در کتاب خود اسامی زنان مسلمان پیشگسوتی را که نه تنها از پیامبر (ص) دفاع کردند بلکه در کنار آن حضرت جنگیدند ذکر می کند. آمنه صدر در این کتاب نه تنها فهرستی از زنان مبارزی که در کتب اسلامی یا جوامع مسلمان تبلیغ نشده اند تهیه کرده است بلکه اهمیت و ضرورت حضور آنها در زمان جنگ را نیز روشن کرده است.

سومین کتابی که در اینجا ذکر می کنم کتاب «زن با پیامبر (ص): در زندگی و شریعت او» است که در سال ۱۹۸۱ منتشر

شهادت بنت الهدی صدر در زمان انقلاب ۱۹۵۸ عراق، در زمان یادآوری خاطرات اشغال بریتانیا، تصویر رایج غرب زدگی و سپس به قدرت رسیدن بعثی ها و در نهایت در زمان تلاش حزب الدعوة به منظور ایجاد نظام اسلامی زندگی می کرد. همه اینها به جنبش و تلاش او برای حفظ اسلام و حقوق زنان کمک کرد. او چرات داشت در زمان انحطاط حجاب نظرات اسلامی خود را آشکارا و با جسارت زیادی بنویسد

بنت الهدی صدر، مدافع اسلامی حقوق زنان

گفت و گوی اختصاصی «ایران جمعه» با زینب مهنا، دکترای اندیشه اسلامی معاصر با تمرکز بر جنسیت و مطالعات زنان، پژوهشگر و نویسنده

برای احقاق حقوق خود طلب علم کند. وی همچنین بر استقلال زن از مرد چه از نظر مالی و چه از نظر قانونی در نظام اسلامی نیز تأکید دارد.

روش ها و نحوه بیان ایشان چقدر مناسب انتخاب شده است؟

همان طور که قبلاً اشاره کردم او بیش از ۱۰۰ کتاب و مقاله نوشته است و نحوه بیان ایشان در دست نوشته ها درباره مسائل زنان و خانواده بسیار گویا و رسا بوده است. این سبک نگارش او بود که توجه زنان و مردان را به خود جلب کرد. نوشته های او جنبه هایی از «روحی جدید» و ذهنیتی روشن، همراه با شفافیت و سهولت در برخورد با مشکلات را نشان می داد. او در نوشته های خود درد و رنج زن و تاپوهایی که او را آزار می داد هدف گرفت. او در حوزه رسانه ای و آموزش زن مسلمان در لایه های مختلف جامعه یک پیش گام به شمار می آمد. بنت الهدی به داشتن سبک ادبی جذاب و اظهارات صادقانه ای که روح های شکسته را جذب می کرد شناخته شده بود. مخاطبان او زنان، مردان، نهادهای سیاسی، سازمان های بین المللی و مهم تر از همه نهادهای مذهبی بودند.

علاوه بر این بنت الهدی بر سازماندهی مدارس و گروه های بحث و گفت و گوی زنان تأکید داشت و از داستان های خود برای ترویج مسائل زنان استفاده می کرد. او در چهارچوب

شده است. در این کتاب مسائلی مانند کمک های زنان، اهمیت حضور زنان در محل کار، سوءاستفاده های مردان، تبلیغات استعماری، زنان و حجاب، مالکیت و تملک در اسلام، وضعیت مالی زنان در اسلام و... که همگی این موارد در آن دوران حائز اهمیت بودند و هنوز هم مورد بحث هستند بررسی شده است. آنچه آمنه صدر در این کتاب انجام داده تهیه فهرستی از زنانی است که از نزدیکان پیامبر (ص) و الگوی زنان معاصر هستند و نحوه مشارکت و کمک های آنها به پیامبر مورد بررسی قرار گرفته است. او بیان می کند که این وظیفه زن است که

شهادت بنت الهدی صدر در زمان انقلاب ۱۹۵۸ عراق، در زمان یادآوری خاطرات اشغال بریتانیا، تصویر رایج غرب زدگی و سپس به قدرت رسیدن بعثی ها و در نهایت در زمان تلاش حزب الدعوة به منظور ایجاد نظام اسلامی زندگی می کرد. همه اینها به جنبش و تلاش او برای حفظ اسلام و حقوق زنان کمک کرد. او چرات داشت در زمان انحطاط حجاب نظرات اسلامی خود را آشکارا و با جسارت زیادی بنویسد

